

Авчиннікова Г. Д.

аспірант Уманського державного педагогічного університету

Профільне навчання у школах США

ЗДІЙСНЕННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ У ШКОЛАХ США

Темпи наукового, технічного й інформаційного прогресу призвели до того, що у США ще два століття тому назад постала потреба більш ранньої спеціалізації, адже вибір учнем напряму (профілю) навчання не після закінчення загальноосвітнього закладу, а саме у середній та старшій школі і поглиблене вивчення профільних предметів надає можливість розвинути ще більший інтерес до них, краще підготуватись до вступу й навчання у коледжі, стає перепорою платному репетиторству та має інші переваги. При цьому науковці зазначають, що недоцільною є рання профілізація, інтереси учнів 5-6 класів є нестійкими.

У США для того, щоб у 9-12 класах учні могли перейти до поглибленого вивчення певної групи дисциплін, необхідним є здійснення діагностування учнів середньої школи для визначення рівня їх знань, умінь, навичок, розумових можливостей, нахилів та уподобань.

Навчання в американській середній школі (middle school) є найбільш короткотривалим: із шостого по восьмий клас. Середня школа, як і старша, може бути академічною, професійною чи багатопрофільною. Після її закінчення учні можуть мати різний рівень знань, адже уніфікована навчальна програма відсутня, існують відмінності на рівні штату, округу, школи і навіть класу – діти працюють у сильніших та слабших групах. Академічний напрям передбачає підготовку більш здібних учнів до навчання в коледжах. Школярів з середнім рівнем досягнень орієнтують на технічні чи інші спеціальності.

Діагностика допомагає визначити зацікавлення, нахили, здібності, задатки та інші особливості, вказує правильний напрям, підводячи учнів до самостійного

осмисленого вибору. Здійснення діагностики в школах США відбувається за допомогою різних методів:

- тести та їх аналіз (це найпоширеніший тип діагностики, за його допомогою здійснюється поточний, тематичний, семестровий, річний контроль знань, а також тести використовуються для визначення рівня IQ, здібностей, задатків та подібне);
- спостереження за шкільною та позашкільною діяльністю учня;
- евристичний твір чи нестандартизоване інтерв'ю;
- виконання школярами робіт, пов'язаних з диференційованим навчанням, шляхами подальшої навчальної та професійної діяльності, їх аналіз;
- аналіз стану ринку праці та з'ясування, на які професії в країні є попит;
- аналіз характеру учня, його резюмування, визначення типу темпераменту, здатностей відстоювати власні погляди і позиції, вести дискусію та інше [1, с. 78].

Значний відсоток профорієнтаційного навчання, яке відбувається в основній школі, базується саме на діагностиці навчальних досягнень, знань та умінь школярів. За допомогою спеціальних тестів, програм, методик профільне та профорієнтаційне навчання здійснюється, щоб з'ясувати потреби, інтереси та захоплення школярів, визначити рівень підготовки учнів, пропонує курси з різних областей знань та допомагає учням зрозуміти теоретичні і практичні особливості різних галузей професійної діяльності й визначити, які краще обирати профільюючі предмети та який клас: звичайний чи профільний.

Американські школярі, починаючи з дитячого садочку і до останнього року старшої школи складають дуже багато тестів – на федеральному рівні, на рівні штатів та місцевому рівні; для визначення здібностей, критичного мислення й для перевірки знань учнів з конкретних предметів.

Поширеними також є тести виміру інтелекту (IQ), які виявляють рівень розумових здібностей окремого учня та рівень володіння ним числовим, словесним чи графічним матеріалом. Отримані результати в балах переводять за формулою в коефіцієнт розумового розвитку. Найчастіше в учнів середньої школи він варіюється від 90 до 109 одиниць, а ті діти, у яких він перевищує 115 одиниць, вважаються обдарованими.

У США політика у сфері шкільної освіти завжди характеризувалася обліком та вимірюванням, у результаті чого тестовим стандартизованим завданням постійно приділялась значна увага. Останнім часом посилюється політичний тиск на школи, від них вимагається детальніша звітність, і, як результат, щороку зростає кількість тестів та час, відведений на їх виконання. Це частково сприяє зменшенню ролі вчителя, деморалізації та звуженню значення освіти, тому останніми десятиліттями намічається тенденція до різкої критики тестової системи.

Науковці стверджують, що сучасні американські школи сприяють “зростанню посередності”. Адже орієнтування на розв’язання тестових завдань не сприяє розвитку інтелектуального та творчого потенціалу учнів – роками школярі готуються саме до складання стандартизованих тестів, читають завдання та короткі тести й вибирають правильний варіант відповіді із запропонованих, приділяючи менше уваги розвитку необхідних умінь та навичок, логічного мислення, висловленню власних думок й вивченню матеріалу з інших предметів.

Теперішній президент держави, Б. Обама, закликав учителів не вчити заради складання тестів, але у його програмі “На шляху до вершини” передбачено, що штати будуть оцінювати вчителів, враховуючи результати тестів їхніх учнів. У цьому документі є рекомендація штатам та округам виплачувати вчителям грошові винагороди за високі і хороші тестові досягнення їх учнів та звільняти вчителів та закривати навчальні заклади, якщо результати тестування будуть дуже низькими. За таких умов педагогам важко не навчати заради складання тестів.

Американські вчителі пригнічені вимогами стандартизованого тестування, їх професійна незалежність обмежується. З 2008 року спостерігається тенденція до того, що досвідчені й талановиті вчителі залишають роботу в школі, їм на зміну приходять ті, хто щойно закінчив педагогічні університети й коледжі – зазначено у звіті Міністерства освіти США.

Програма виконується не повноцінно, адже зростає кількість тестів, зрізів

та моніторингів, що передбачається програмами Дж. Буша “Жодної дитини поза увагою” та Б. Обама “На шляху до вершини”. Також критиків непокоїть те, що збільшуються витрати державних коштів (мільярдів доларів) на підтримку тестової системи та розроблення нових її елементів.

Незважаючи на недоліки, система стандартизованого тестування є успішною та перевірена багаторічним досвідом. Вона відіграє ключову роль у здійсненні диференціації профільного навчання на основі діагностування учнів середньої школи. Наприклад, тест Крейсі, який складається аж з 70 питань, допомагає зробити детальний опис індивідуальних рис характеру особистості, сильних та слабких професійних сторін.

У всіх штатах помітна тенденція до зростання успішності учнів, збільшення відсотка тих, хто показує високий рівень знань на тестах у випускних класах, зростання кількості школярів, що навчаються на академічному напрямі та отримують хорошу підготовку до вступу в коледжі та закінчують їх, а також зростання випускників шкіл, які здобули професії за час навчання у 9-12 класах.

Після того, як школяр визначив свої здібності, рівень розумової та фізичної підготовки, він отримує якомога більше інформації про професії, з яких потім обиратиме власну – це забезпечується великою кількістю елективів та додаткових курсів. Професійні заняття розподіляються за наступними спрямуваннями інтересів: людина-людина (тобто міжособистісні стосунки), людина-техніка (наука, робота з електронно-обчислювальною технікою), людина-природа (праця на відкритому повітрі – не пов’язана з “людським фактором” чи технікою). Важливо, що у майбутніх фахівців є можливість спробувати себе на практиці у лікарні, дитсадку або майстерні. Учням пропонують професії, доки їх бажання та уявлення про професію будуть співпадати з вимогами обраного фаху. За теорією Ф. Парсонса, саме це має гарантувати успіх.

У наш час у досліджуваній країні поглиблене вивчення циклів дисциплін витіснило поглиблене вивчення якогось одного предмету, стало очевидним, що

створення класу з поглибленим вивченням одного предмету, наприклад, фізики є малокорисним і ефективним лише при поглибленому вивченні всього фізико-математичного циклу предметів. Дослідники зазначають, що вузька спеціалізація призупиняє процес створення нових товарів, що потребує обізнаності з досягненнями у суміжних галузях. Американські принципи найму персоналу свідчать, що претендент на робоче місце, який не має поглиблених знань у певній сфері, але готовий навчатися та опановувати нове, практично не має шансів для працевлаштування. О. Калитка та інші критики переконують, що в США орієнтація на вузькі галузі знань насправді робить навіть професіоналів безпорадними у буденних питаннях [3].

Проблема диференційованого підходу вирішується у США по-різному. У багатьох школах учні, які мають різні навчальні здібності та інтереси, відвідують різні класи: престижні (для талановитих, більш здібних, старанних і зацікавлених учнів), звичайні (для учнів з середніми навчальними можливостями, таких класів більшість), корекційні (для учнів із затримкою розвитку чи проблемних учнів). Але практика диференційованого навчання показує, що жорстка диференціація учнів на здібних, середніх та слабких, яка передбачає тривале перебування учнів у цих групах, що відрізняються змістом та методами навчання, має не лише переваги, а також і багато недоліків. Позитивним є те, що навчання талановитих та здібних учнів у просунутих класах та на академічному напрямі сприяє активізації мислення та кращому їх розвитку завдяки насиченню уроків складнішим та більшим за об'ємом матеріалом. Проте перехід обдарованих дітей у просунуті класи залишає учнів, які мають середній рівень досягнень, без лідерів, взірців для рівняння, знижує рівень навчального суперництва та має деякі інші мінуси.

У науковій літературі триває дискусія щодо того, чи варто розподіляти учнів на треки й відокремлювати здібних, середніх та слабких у навчанні учнів. Такий поділ має як переваги, так і недоліки, але останнім часом спостерігаємо тенденцію до навчання різних за здібностями учнів у межах однієї класної кімнати, але за різними програмами. Це ускладнює роботу вчителю, але є більш

сприятливим для навчання учнів.

Отже, можемо підсумувати, що у США диференціація профільного навчання учнів старшої школи здійснюється на основі діагностування знань, умінь та навичок учнів середньої школи. У 6-8 класах учням пропонуються набори тестів на визначення поточних знань, інтелектуального рівня, інтересів, нахилів та іншого. Тестова система активно використовується у школах США вже кілька століть і є успішною, незважаючи на те, що останнім часом піддається критиці. Аналіз тестових робіт та інших завдань допомагає визначитись з напрямом профілізації у старшій школі.

Література

1. Шутова М. О. Проблеми реформування загальної середньої освіти в США (1950-ті – 1990-ті рр.): дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.01 / Марія Олександрівна Шутова. – К., 2004. – 195 с.

2. Профільна освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prof.osvita.org.ua/uk/experience/usa.html>.

3. Чорна Н. В. Оцінювання навчальних досягнень учнів методом тестування в педагогіці США: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.01 / Наталія Володимирівна Чорна. – Житомир, 2005. – 218 с.